

Vlaams Actieplan Autisme: beleidsprogramma 2018 – 2019

INLEIDING

De Vlaamse Regering keurde op 27 januari 2017 het ‘Strategisch Plan: verhoogde participatiekansen voor personen met autisme creëren’ goed. Met dit plan wil de regering tegemoet komen aan de maatschappelijke uitdaging om personen met een autismespectrumstoornis op hun maat en zo volledig als mogelijk te ondersteunen.

Het meer autismevriendelijk maken van de samenleving veronderstelt blijvende inspanningen en aandacht op vele terreinen. Daar voortgang in boeken, vraagt een stapsgewijze aanpak die wel van meet af aan het langetermijnperspectief niet uit het oog verliest. In die zin ligt het accent van de acties opgenomen in deze tekst op de periode 2018-2019. We omschrijven in dit beleidsprogramma per actielijn uit het Strategisch Plan het beleidsperspectief en geven een stand van zaken van de acties die we op dit moment ondernemen. Op die manier ontstaat een coherent zicht op het beleid dat de Vlaamse Regering voert. Er is, aanvullend aan alle bestaande beleidsinitiatieven, naar aanleiding van de lancering van dit actieplan een jaarlijks recurrent budget van 800.000 euro voor nieuwe, specifieke acties vrijgemaakt. De acties die met dit budget in 2018 opgezet worden, liggen reeds grotendeels vast en kunnen terugvonden worden in het actieplan en in bijlage 1. Op basis van een grondige evaluatie zal, in overleg met de verschillende stakeholders, bekeken worden hoe deze subsidiëring in 2019 best ingezet wordt.

We benadrukken graag het belang van een multidisciplinair en beleidsoverschrijdende aanpak. Volgens het principe van health in all policies lopen de vijftien acties in het strategische plan over verschillende levensdomeinen zoals wonen, onderwijs, werk, gelijke kansen, zorg, ... Om een slagkrachtig beleid rond autisme te realiseren, kaderend binnen een globaal welzijns- en gezondheidsbeleid, is een intensieve samenwerking en een gezamenlijk beleid met alle betrokken overheden, zowel op Vlaams niveau als op federaal niveau, en dit binnen een realistisch tijdsplan, noodzakelijk. We streven hierbij in de eerste plaats naar een versterking van de kennis, expertise en competenties bij professionelen binnen de verschillende settings om in hun reguliere werking een autismevriendelijke en aangepaste zorg, ondersteuning of begeleiding te bieden aan mensen met autisme.

Uiteraard bouwen we in dit beleidsprogramma niet enkel voort op het Strategisch Plan, maar ook op de brede basis die eerder is gelegd door de inbreng van de initiële Taskforce autisme, de oudergroep autisme, de Vlaamse Vereniging voor Autisme en de bevindingen van de hoorzittingen in het Vlaams parlement.

1. AUTISMEVRIENDELIJKHEID

1.1. BOUWEN AAN EEN VOOR PERSONEN MET AUTISME TOEGANKELIJKE SAMENLEVING

Het is onze gezamenlijke taak om te bouwen aan een autismevriendelijke samenleving en zo de participatiekansen van personen met autisme te verbeteren. Hier zijn inspanningen op verschillende vlakken en niveaus voor nodig.

In de eerste plaats gaan we de samenleving sensibiliseren: “wat is autisme en welke impact heeft dit op een persoon?”. Autisme is namelijk een ontwikkelingsstoornis met wisselende ernst en vele uitingvormen. Hierdoor is het moeilijk om de stoornis te herkennen en is de impact op iemand zijn of haar leven moeilijk in te schatten. Tijdens een **inleefsessie autisme** kan iedereen zelf aan de hand van concrete opdrachten ervaren hoe mensen met autisme de wereld beleven. Via diverse inleefmethodieken en het verhaal van een ervaringsdeskundige worden deelnemers ondergedompeld in **het ‘autistisch denken en voelen’**. Elke inleefsessie wordt gegeven door een duo: een persoon met autisme en een persoon zonder autisme die persoonlijk betrokken is bij autisme (ouder, partner...). De **Vlaamse Vereniging voor Autisme (VVA)** faciliteert de inleefsessies door het organisatorisch luik op te nemen en de ervaringsdeskundigen te ondersteunen. In 2016 hebben ze 65 inleefsessies georganiseerd. Om de VVA toe te laten het werken met inleefsessies te versterken, kennen we in 2018 een betoelaging toe van 52.000 euro. Daarmee wordt een educatief medewerker aangeworven die uitsluitend in inleefsessies zal investeren. De VVA kan zo vanaf 2018 meer duo's activeren en ondersteunen in de methodiek van inleefsessies en zo meer deelnemers bereiken en ook inleefsessies op maat van specifieke contexten ontwikkelen. Als er bijvoorbeeld in een school, in het kader van het m-decreet, een leerling met autisme les volgt, dan kan een inleefsessie een eerste stap zijn om meer autismevriendelijk aan de slag te gaan.

Het lokale niveau vormt daarnaast een cruciale schakel in het creëren van een autismevriendelijke samenleving. Samen met VVSG, die bereid is als vaste partner op te treden in dit verband, stimuleren we **lokale besturen om autismevriendelijke hulp- en dienstverlening op te zetten** door te sensibiliseren en informeren. De realisatie van deze actie kadert VVSG binnen hun opdracht rond vermaatschappelijking van zorg. Het thema autismevriendelijkheid, en bij uitbreiding toegankelijkheid voor alle kwetsbare doelgroepen, zal aan bod komen in de **klankbordgroep Vermaatschappelijking van zorg**, waarin alle relevante maatschappelijke stakeholders vertegenwoordigd zijn om een gedeelde en dragen visie en een strategisch plan van aanpak voor de vermaatschappelijking voor de lokale besturen uit te werken. VVSG zal ook inzetten op het verspreiden van kennis en expertise over autisme via eigen infomomenten en instrumenten. In deze instrumenten kunnen expliciet voorbeelden van goede praktijken en/ of initiatieven worden opgenomen die aantonen hoe Vlaanderen (op lokaal vlak) autismevriendelijker wordt (cf. het initiatief “autismevriendelijke gemeente”).

Het streven naar een autismevriendelijke dienstverlening kaderen wij in een ruimer streven naar toegankelijkheid, inclusie en vermaatschappelijking van de zorg. Dit zijn ook allemaal opdrachten, zoals verwoord in het decreet Lokaal Sociaal Beleid. We stimuleren de gemeenten dan ook extra om in te zetten op het creëren van een autismevriendelijke samenleving via een beleidsdoelstelling of beleidsprioriteit gekoppeld aan het decreet Lokaal Sociaal Beleid.

Tot slot, sluiten we op het niveau van de Vlaamse overheid aan bij het **gelijke-kansenbeleid** om aandacht te vragen voor het vergroten van de participatiekansen van personen met autisme. Het Vlaamse gelijke-kansenbeleid wil namelijk kansen creëren door achterstellingen proactief tegen te gaan. Het thema zal geagendeerd worden op een vergadering van de **Commissie Gelijke Kansen**. Gelijke kansen zijn echter niet

enkel een zaak van de overheid. Om het ideaal van gelijke kansen te realiseren in Vlaanderen is de inbreng nodig van velen. We wijzen dan ook op de projectsubsidies die voorzien worden door Gelijke Kansen (<http://www.gelijkekansen.be/Praktisch/Subsidies.aspx>) om organisaties aan te moedigen om het Vlaamse gelijkekansenbeleid mee vorm te geven.

1.2. PARTICIPATIEF AAN DE SLAG MET PERSONEN MET AUTISME EN HUN CONTEXT

Het strategisch plan is een plan voor personen met autisme. Dat vereist dat we het plan in **een duidelijke en autismevriendelijke taal herschrijven**. Hiervoor zullen we samenwerken met Wablief en VVA en hun ervaringsdeskundigen. We streven niet naar een integrale vertaling van het plan, maar zullen ons toespitsen op een aantal prioritaire acties. We starten met deze actie in het voorjaar van 2018.

We betrekken personen met autisme ook structureel om het plan verder concreet vorm te geven. Samen met de VVA hebben we een beleidsgroep met personen met autisme opgestart, de **Beleidsgroep NOOZO (Niet over ons zonder ons)**. De grote verscheidenheid van autisme spectrum stoornissen (ASS) wordt weerspiegeld in de leden (verschillende achtergrond, diagnose, zorgnood- en ondersteuning, inkomen, onderwijs, levensfase, ...). De beleidsgroep speelt een structurele participatieve rol bij het uitwerken en uitrollen van de verschillende acties van dit plan. Zij zitten mee aan het stuur en zorgen voor de inbreng van ervaringsdeskundigheid. We organiseren periodiek, drie à vier keer per jaar, gericht overleg tussen hen en het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Die contacten dragen ertoe bij dat de aanpak is afgestemd op de kenmerken van personen met autisme en dat we keuzes maken die tegemoetkomen aan de reële noden en verwachtingen van personen met autisme.

2. EXPERTISE EN DESKUNDIGHEID ALS BASIS VOOR EEN PROFESSIONELE AANPAK

Er is al heel wat expertise voorhanden bij professionals maar ook bij onze onderzoeksinstellingen. Deze kennis en inzichten moeten we beter bundelen en ontsluiten. Enkel via goede communicatie en informatie kunnen we het 'autismebewustzijn' vergroten.

In de eerste plaats moeten personen met autisme en hun omgeving goed geïnformeerd worden. Het **platform Participate-autisme.be** is al een referentie voor iedereen die op zoek is naar duidelijke en betrouwbare informatie over autisme. Het platform is een waardevolle bron van informatie op maat van personen met autisme en hun omgeving en dit wetenschappelijk onderbouwd (via de Referentiecentra Autisme). We bestendigen en verruimen het platform Participate-autisme.be met een budget van 130.000 euro. De nadruk zal in 2018 voornamelijk liggen op het verder uitbouwen van de **Praktische Gids** en het bouwen van een **Wegwijzer voor volwassenen**.

We moeten ook de expertise en deskundigheid van professionals verder uitbouwen. Het nieuwe **Steunpunt Mens en Samenleving (SAM)** heeft de expliciete opdracht om informatie en methodieken te ontsluiten over autisme, o.a. via het **Kennisplein**. Verder bekijken we de mogelijkheden om het vormingsaanbod te versterken met onder andere de **Herstelacademies en Autisme Centraal**.

Maar er is ook nood aan vernieuwend wetenschappelijk onderzoek en onderzoek naar en met praktische handvaten voor professionelen. We willen wetenschappelijk onderzoek, praktijk, opleiding en beleid dichter

bij elkaar brengen en nieuwe inzichten laten valideren. Dit doen we door in te zetten op **praktijkgericht onderzoek**. Een voorbeeld van zo'n praktijkgericht onderzoek is het opstellen van een **Vlaamse Schaal voor Adaptief Gedrag**. Adaptief gedrag verwijst naar verschillende belangrijke vaardigheden die kinderen, jongeren en volwassenen nodig hebben in het dagelijks leven, zoals vaardigheden op het vlak van communiceren, spel of zelfverzorging. Door een goede vragenlijst te ontwikkelen, gebaseerd op ABAS-3 of het Adaptive Behavior Assessment System, kunnen we in de toekomst gemakkelijker en sneller bepalen welke kinderen extra ondersteuning nodig hebben. De beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Onderwijs en Vorming hebben zich geëngageerd om te investeren in het gebruiksklaar maken van deze Vlaamse schaal voor adaptief gedrag. Het beleidsdomein Onderwijs & Vorming heeft het eerste onderzoek gefinancierd. Het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin financiert het vervolgonderzoek dat loopt van midden 2018 tot midden 2019 (normerings-, validiteits- en betrouwbaarheidsonderzoek). We investeren daarnaast in 2018 140.000 euro in praktijkgericht onderzoek naar **practice based interventies**. SAM zal ook hier een rol opnemen om na het onderzoek de resultaten en goede praktijken bekend te maken bij het werkveld.

3. VROEGTIJDIGE SIGNALERING EN KWALITEITSVOLLE DIAGNOSTIEK

We hebben er baat bij om de signalen van autisme zo snel mogelijk op te vangen om tijdig de juiste zorg en ondersteuning te kunnen organiseren. Bij jonge kinderen nemen de **consultatiebureaus van Kind & Gezin** een sleutelpositie in. Op tien belangrijke momenten in de ontwikkeling van een kind is er een gratis consult voorzien op het consultatiebureau. De opvolging van ontwikkeling gebeurt aan de hand van het **Van Wiechen-onderzoek**. Navraag leert ons dat hierin al aspecten met betrekking tot de sociaal-communicatieve ontwikkeling worden opgevolgd zoals communicatie, persoonlijkheid en sociaal gedrag. Deze aspecten zijn belangrijk voor het vroegtijdig opsporen van signalen van autisme.

Vlaanderen voorziet ook bijkomende financiering voor de realisatie van een **programma vroegdetectie en -interventie** dat gericht is op het snel en tijdig detecteren van en interveniëren op de risico's en eerste tekens van een mogelijke psychische of psychiatrische problematiek bij infants, kinderen, jongeren en jongvolwassenen met een focus op 0 tot 23-jarigen. Voor de vroegdetectie is een nauwe samenwerking met huisartsen, Kind & Gezin, leerkrachten, CLB, jeugdwerkers, ... ontzettend belangrijk. We stellen voor het programma vroegdetectie en -interventie een bijkomende jaarlijkse financiering van 1.000.000 euro ter beschikking. Een aantal bestaande initiatieven worden zowel op financieel vlak als op inhoudelijk vlak binnen het programma vroegdetectie en -interventie geïntegreerd. Het totale beschikbare budget voor dit programma bedraagt op die manier 2.310.344 euro. Er wordt binnen dit programma overigens niet specifiek op autisme gefocust.

Na de detectie moet een goede en kwaliteitsvolle diagnose volgen. In de eerste plaats zetten we in op het versterken van een kwaliteitsvolle diagnostiek. Het Kwaliteitscentrum voor Diagnostiek is dan ook gestart met een **actualisering van het Classificerend Diagnostisch Protocol (CDP) Autismspectrumstoornis** zowel voor **kinderen en jongeren als voor volwassenen**. De herwerking is verregaand en beperkt zich niet tot 'slechts' een update van de DSM-5 criteria. Binnen de herwerking/ontwikkeling van beide protocollen wordt vertrokken vanuit een sociaal-ecologische en handelingsgerichte visie, naast (klassiek) richtlijnen en data nodig voor het voor het stellen van een valide en betrouwbare classificerende diagnose (i.e., aan- of afwezigheid van een stoornis). Binnen beide protocollen, zowel voor kinderen en jongeren als voor volwassenen, worden testfiches voorzien, die een duidelijke omschrijving geven van het voorhanden zijnde

instrumentarium, alsook een onderbouwde kwalificatie/beoordeling van de afzonderlijke instrumenten voor autismespectrumstoornis in Vlaanderen. Een waardevol hulpmiddel voor de diagnostische praktijk.

De herwerking van het protocol voor minderjarigen en de ontwikkeling van de testfiche zit in de finale fase. De herwerking van het protocol voor volwassenen wordt nu opgestart, om een optimale afstemming tussen beide protocollen te kunnen garanderen. In 2018 ligt het accent op de **implementatie van de beide protocollen**. Het Kwaliteitscentrum zorgt voor een uitgewerkt voorstel dat het toepassingskader, de finaliteit, de aanpak van herwerking en wijze van implementatie van diagnostische protocollen in Vlaanderen specificiert. Hierbij zal maximaal ingezet worden op intersectorale afstemming. Daarnaast wordt ook gestreefd naar maximale gebruikersparticipatie. In overleg met de Vlaamse Vereniging Autisme is een focusgroep van personen met autisme samengesteld. Zij zullen zich voor de implementatie buigen over het protocol, waarna desgevallend de nodige aanpassingen zullen doorgevoerd worden door de deskundigengroep.

Daarnaast versterken we de capaciteit van een aantal diensten en voorzieningen die diagnostiek aanbieden. De **centra voor ontwikkelingsstoornissen (COS)** spitsen zich vooral toe op jonge kinderen. Vanaf 2018 krijgen ze een verhoging van de capaciteit, zodat zij nog meer diagnostische trajecten kunnen opstarten. We voorzien hiervoor 900.000 euro. Het **West-Vlaams consultatiebureau**, en meer bepaald hun werking DIASS+, zet zich specifiek in voor de diagnosestelling rond autisme bij volwassenen. De erkenning van dit centrum werd vroeger door de provincie West-Vlaanderen georganiseerd, maar wordt sinds de zesde staatshervorming overgenomen door het VAPH en is in 2017 bestendigd met 415.000 euro. Het **Oriëntatiecentrum Kinsbergen** te Wilrijk werd voorheen gefinancierd door de provincie Antwerpen en zal vanaf begin 2018 overgedragen worden aan vzw OLO. We voorzien voor 2018 315.000 euro. Daarna wordt de subsidie ingepast in een regelgevend kader voor diagnostiek in ontwikkelingsstoornissen voor volwassenen en zal er in continuïteit worden voorzien.

Vanaf het ogenblik dat kinderen schoollopen gaan de **Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB)** samen met de scholen handelingsgericht aan de slag om de onderwijsnoden van kinderen met autisme te vertalen naar de onderwijscontext en daar waar nodig op zoek naar een aangepast onderwijsaanbod (type 9).

De overdracht van de vier **Referentiecentra Autisme (RCA)** en de **Centra voor Ambulante Revalidatie (CAR)** naar Vlaanderen in het kader van de zesde staatshervorming is een kans om de kwaliteit van de diagnostiek en zorg voor personen met autisme te versterken. Vanaf 1 januari 2019 gaat voor deze voorzieningen een 'intervalfase' van start, waarbij de Vlaamse Gemeenschap de dienstverlening reeds overneemt van het RIZIV en de FOD Volksgezondheid. In die fase zullen deze onderdelen nog gekoppeld blijven aan het recht op ziekteverzekering en zal de uitvoeringsorganisatie ook nog bij de ziekenfondsen liggen, maar kan er reeds eigen beleid worden gevoerd. De nadruk ligt hier in principe op het garanderen van de continuïteit. Op lange termijn wordt de integratie in de Vlaamse sociale bescherming en loskoppeling van de federale ziekteverzekering verder voorbereid. In een verdere fase zal ook de financiering worden herbekeken volgens de krijtlijnen beschreven in het decreet Vlaamse sociale bescherming. We bekijken dan ook de mogelijkheden om de basis te leggen voor een meer intersectorale aanpak van diagnostiek op langere termijn. Eén van de acties van het Vlaams Actieplan Geestelijke Gezondheid is de realisatie van een doorgedreven geïntegreerd en afgestemd ambulant aanbod naar diagnostiek. Om dit te faciliteren krijgen de RCA's en op langere termijn de COS'en een plaats binnen de geestelijke gezondheidszorg.

In hoofdstuk 4.1 'samenwerking en geïntegreerde zorg' worden verdere linken gelegd.

4. VOORKOMEN VAN (VERERGERING VAN) PARTICIPATIEPROBLEMEN

4.1. SAMENWERKING EN GEÏNTEGREERDE ZORG

Samenwerking en uitwisseling van bestaande expertise is cruciaal bij een complexe stoornis als autisme. De zorg moet zoveel mogelijk geïntegreerd verlopen. Met een sterkere regionale samenwerking rond autisme willen we hieraan tegemoet komen. We beogen het uittekenen van een **passend netwerkmodel voor de ontwikkeling van regionale samenwerking in Vlaanderen** waarbinnen de voorzieningen met een aanbod ten aanzien van kinderen en volwassenen met autisme participeren. Hierbij wordt voorgebouwd op de bestaande netwerking, zoals bv. de netwerken geestelijke gezondheid, de samenwerking in kader van de oproep tot vorming van eerstelijnszones, ..., en de reeds gehanteerde werkingsgebieden. We gaan te werk in drie fases:

- 1) **Inventarisatie.** We realiseren een overzicht van het huidige aanbod van voorzieningen voor kinderen en volwassenen met (vermoeden van) ASS in Vlaanderen. We bekijken dit erg ruim, van onderwijs, residentiële opvang tot beschutte werkplaatsen. Daarnaast wordt een inventaris opgemaakt van alle "functies" (zorg, ondersteuning, begeleiding) die nodig zijn om aan de noden van kinderen en volwassenen met ASS te voldoen.
- 2) **Opties voor een passend model van samenwerking.** We beogen een concretisering van verschillende varianten van samenwerkings- en netwerkmodellen, implementeerbaar in verschillende regio's in Vlaanderen, waarin de partners met een aanbod ten aanzien van kinderen en volwassenen met ASS participeren en waarbinnen het beschikbare aanbod op elkaar wordt afgestemd in functie van enerzijds de noden van kinderen en volwassenen met ASS en anderzijds maximale toegankelijkheid van dit aanbod in een regio.
- 3) **Dialoog, inleidend tot de implementatie.** We formuleren de concrete noden binnen het aanbod ten aanzien van kinderen en volwassenen met een autismespectrumstoornis, waarop prioritair binnen de regionale samenwerking ingezet dient te worden.

De eerste fase van het onderzoek, met focus op inventarisatie, loopt van januari tot en met juni 2018 en de tweede fase, met focus op netwerking en eventuele uitbreidingsnoden en –mogelijkheden, van juli tot en met september 2018. De derde fase, met focus op dialoog, inleidend op participatie, wordt afgerond in december 2018. De inventarisatie en het uittekenen van een passend model wordt begeleid door een expert die aan de hand van wetenschappelijk onderzoek en met inbreng en feedback van een beperkt aantal experts bijeen gebracht in een taskforce aan de slag gaat. We voorzien hiervoor ong. 80.000 euro. Deze middelen zijn toegekend aan het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (SWVG). Tijdens de derde fase zorgt het steunpunt SAM voor de ondersteuning van de regionale samenwerking. Hiervoor wordt 25.000€ voorzien.

Op basis van de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek m.b.t. de regionale samenwerking en de grootste noden in het werkveld, waarvan de belangrijkste krijtlijnen september 2018 opgeleverd worden, zullen zeer gericht bijkomende subsidies toegekend worden. Hiervoor wordt in 2018 375.000 euro uitgetrokken, passend binnen de voorziene 800.000 euro nieuw budget (zie bijlage 1).

4.2. BESCHIKBAARHEID VAN EEN VERTROUWENSPERSOON

Iedere persoon met autisme moet beroep kunnen doen op een vertrouwenspersoon die hem of haar ondersteunt bij contacten met hulpverleners, jeugdrechters, school, werk, ... Voor kinderen en jongeren is deze mogelijkheid al opgenomen in het **decreet Rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp**

(artikel 24). De minderjarige heeft het recht om zich te laten bijstaan of laten vervangen door een vertrouwenspersoon. Hoewel deze functie dus al bestaat, is deze niet voldoende gekend. Om de vertrouwenspersoon meer bekendheid te geven, werd in mei 2017 een campagne gelanceerd. **“Zotte dingen deel je met iedereen. Maar met wie kan je serieuze dingen delen als je het moeilijk hebt?”** Dat is de slagzin van de campagne die zich rechtstreeks richt op jongeren en ouders in de jeugdhulp. De site www.mijnvertrouwenspersoon.be geeft toegankelijke informatie voor minderjarigen, ouders en vertrouwenspersonen. Via sociale media wordt een filmpje verspreid dat jongeren attent maakt op hun recht op een vertrouwenspersoon in de jeugdhulp. Het campagnemateriaal wordt verdeeld naar alle diensten en organisaties in de jeugdhulp. We breiden nu deze mogelijkheid binnen het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige uit naar ouders met een kind in de integrale jeugdhulp.

Voor volwassenen met autisme is zo'n kader er (nog) niet. We bekijken of en hoe het recht op bijstand door een vertrouwenspersoon ook voor hen georganiseerd kan worden. In het strategisch plan wordt ook verwezen naar **buddy's, levenscoaches en begeleiders**. Hier gaat het om een ruimere invulling van het begrip vertrouwenspersoon. Omdat de concrete invulling van een vertrouwenspersoon veel kanten kan uitgaan, is de beleidsgroep NOOZO vragende partij om hier in 2018 mee aan de slag te gaan. Een eerste bespreking staat gepland op 18 januari 2018.

Vooraf bij transitie momenten kunnen personen met autisme de nodige ondersteuning gebruiken. Voor jongvolwassenen in de jeugdhulp gaan we op dat vlak proactiever handelen. Het aanbod voor jongvolwassenen zal, vanuit het oogpunt continuïteit, dermate georganiseerd worden dat ze bij uitstroom uit de jeugdhulp zo maximaal mogelijk over de kennis en vaardigheden beschikken om een eigen weg te vinden. Voor die jongvolwassenen voor wie na de jeugdhulp vervolghulp noodzakelijk blijft, worden specifieke acties opgezet in uitvoering van het **'Actieplan Jongvolwassenen'**. Vlaanderen zal o.a. investeren in nieuwe woonvormen als kleinschalige wooneenheden. In dergelijke wooneenheden wonen 4 tot 6 jongvolwassenen samen (co-housing) met een aangepaste begeleiding en flexibel toezicht. De CAW ontvangen ook sinds 2017 een bijkomende subsidie voor het vermijden van dak- en thuisloosheid bij jongvolwassenen en in het bijzonder bij jongeren die de jeugdhulp of een voorziening binnen de geestelijke gezondheidszorg verlaten. Door een recente oproep zullen 44 plaatsen Beschut Wonen zich specifiek naar jongvolwassenen richten. Hiervoor wordt via een personeelsupgrade van 1.200.000€ verspreid over twee jaar de noodzakelijke personeelsomkadering voorzien.

4.3. AANGEPAST ONDERWIJS EN WERK

Op basis van het wetenschappelijk onderzoek m.b.t. de regionale samenwerking zullen we ook een grondig zicht krijgen de grootste noden naar aangepast o.a. onderwijs en werk. Dit neemt niet weg dat we nu reeds een aantal actielijnen kunnen toelichten.

Vanaf schooljaar 2015-2016 kunnen leerlingen met een autismspectrumstoornis en een normale begaafdheid naar **het type 9** in het buitengewoon onderwijs. Voordien zaten leerlingen met autisme verspreid over andere onderwijstypes. Met dit type wil men tegemoet komen aan de nood aan bijzondere omkadering voor leerlingen met autisme, een type dat voldoet aan de juiste kwaliteitseisen. Met type 9 en het ondersteuningsmodel worden belangrijke stappen gezet om onderwijs aan leerlingen met ASS een herkenbare plaats te geven en toe te zien op de kwaliteit ervan via onderwijsinspectie. Op 115 vestigingen in het basisonderwijs en 124 in het secundair onderwijs, verspreid over Vlaanderen kunnen leerlingen terecht voor het nieuwe type 9, voor normaal begaafde kinderen met autisme.

In september 2017 gingen ook **de ondersteuningsnetwerken** van start. Op dit moment zijn, verspreid over Vlaanderen 30 netwerken actief. Vanuit deze netwerken wordt specifieke expertise (onder meer rond

autisme) van het buitengewoon onderwijs gebundeld ingezet **om leerlingen met zorgnoden te ondersteunen die in het gewoon onderwijs schoollopen**. In 2017 is hiervoor extra 15 miljoen euro voorzien, wat maakt dat het totale budget voor deze ondersteuningsnetwerken 103 miljoen euro is.

Voor personen met autisme is de stap naar werk vaak erg groot. De Vlaamse Regering trekt nu tien miljoen euro extra uit om mensen met medische, psychische of sociale problemen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt, **aangepaste begeleiding te bieden voor zowel hun werk- als hun zorgproblemen**. We vertrekken hierbij vanuit de competenties van mensen en helpen ze om, rekening houdend met hun mogelijkheden, maximaal te participeren aan de maatschappij, als mogelijk op de arbeidsmarkt. De mogelijkheden die erin besloten liggen kunnen ook voor personen met ASS een meerwaarde hebben. Op 23 april 2014 werd het decreet houdende de werk- en zorgtrajecten goedgekeurd door het Vlaams Parlement. De Vlaamse Regering bekrachtigde dit decreet op 25 april 2014. Het decreet bevat 3 luiken:

1. **Activeringstrajecten** zijn tijdelijke trajecten van maximaal 18 maanden waarin aan mensen een werk- én zorgbegeleiding wordt aangeboden met als doel ze opnieuw toe te leiden naar betaalde arbeid (met of zonder ondersteuning).
2. **Arbeidsmatige activiteiten** slaan op vrijwillige, onbezoldigde bezigheid voor personen die door een MMPPS-problematiek niet, nog niet of niet meer terechtkunnen in het reguliere of beschutte tewerkstellingscircuit. Het betreft een aanbod van activiteiten gericht op de latente functies van arbeid, onder meer het bieden van een zinvolle bezigheid, zorgen voor structuur, het aanreiken van sociale contacten en de mogelijkheid tot zelfontplooiing.
3. Mensen voor wie de stap naar een betaalde job te groot is, kunnen worden **toegeleid naar zorg en/of arbeidsmatige activiteiten**. Dit luik zal ingeschoven worden in het geïntegreerd breed onthaal (GBO), samenwerkingsverbanden tussen OCMW, CAW en diensten voor maatschappelijk werk van de ziekenfondsen, die verankerd zijn in het decreet lokaal sociaal beleid.

Naast deze initiatieven zijn er ook heel wat **andere ondersteuningsmogelijkheden bij VDAB en het Departement Werk** voor zowel werknemers met ASS als werkgevers die een persoon met ASS tewerk stellen. De Vlaamse ondersteuningspremie (VOP) bijvoorbeeld is bedoeld voor werkgevers ter compensatie van rendementsverlies van een werknemer met een arbeidshandicap, en om de integratie van die werknemer in het arbeidscircuit te bevorderen. Een voorbeeld van een onderneming die deze premie ontvangt is **Passwerk**. Passwerk vertrekt van de kwaliteiten van mensen met een autismespectrumprofiel met een normale begaafdheid en zet ze in voor het testen van software. We vermelden ook het aanbod binnen de sociale economie waar verschillende initiatieven zich specifiek richten op het tewerkstellen van personen met autisme.

5. TRANSPARANT INZICHT IN DE (ON)MOGELIJKHEDEN VAN HET AANBOD VOOR PERSONEN MET AUTISME

In Vlaanderen is er een divers aanbod van ondersteuning, voorzieningen, diensten en financiële tegemoetkomingen voor mensen met autisme. Hiervoor moet je aankloppen bij verschillende instanties en gelden bepaalde voorwaarden en procedures. Het is niet altijd even gemakkelijk om de weg te vinden. De Praktische Gids van het platform Participate-autisme.be kan helpen bij de zoektocht. Adressen van voorzieningen zijn beschikbaar via de **sociale kaart** (<https://www.desocialekaart.be/>), het overzicht van voorzieningen uit de welzijns- en gezondheidssector in de Vlaamse provincies en Brussel. Daar kan gezocht worden op het trefwoord autisme (bij uitgebreid zoeken).

Transparantie hangt niet enkel samen met het bekendmaken van het aanbod maar ook **met flexibele regelgeving en doorzichtige administratieve procedures**. Naast transparantie is toereikend aanbod essentieel. We willen de nodige zorg en ondersteuning kunnen bieden aan personen met autisme en hun omgeving. We vermeldden eerder al de uitbreiding van de capaciteit in het kader van diagnostiek (zie punt 3) en de in 2018 voorziene 375.000 euro om gericht bijkomende subsidies toe te kennen gebaseerd op het wetenschappelijk onderzoek m.b.t. de regionale samenwerking en de grootste noden in het werkveld.

Op dit moment wordt de concordantie tussen de **inschaling voor de verhoogde kinderbijslag en de erkenning als persoon met een handicap** herbekeken. De inschaling gebeurt nu niet op dezelfde wijze. Hierdoor is het mogelijk dat een persoon met autisme wel erkend wordt door het VAPH of de intersectorale toegangspoort, maar toch geen recht heeft op de verhoogde kinderbijslag. Gezien de kinderbijslag nu een Vlaamse bevoegdheid is, gaan we deze systemen beter op elkaar afstemmen.

Tegelijk met de template vroegdetectie en -interventie (zie punt 3) werd vanuit de jeugdhulp een oproep verspreid voor een aanzienlijke uitbreiding van de **rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp voor kinderen en jongeren in regionale samenwerkingsverbanden**. Steeds meer kinderen, jongeren en hun gezinnen maken gebruik van de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Daarom investeren we in 2018 en 2019 25 miljoen euro extra in de jeugdhulp. Vijftien miljoen euro investeren we in de uitbreiding van de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp via regionale samenwerkingsverbanden (7 miljoen euro in 2018 en 8 miljoen euro in 2019). We vertrekken hierbij van 1 gezin = 1 plan waarbij iedereen betrokken bij een gezin, kinderen en jongeren mee instaat voor de continuïteit van de jeugdhulp. We verwachten van het aanbod dat gecreëerd wordt een doorgedreven samenwerking tussen de verschillende actoren, waarbij de diverse expertises functioneel samengebracht wordt om op de diversie problematieken een antwoord te kunnen bieden. We vragen hierbij bijzondere aandacht voor jongeren met autisme, voor wie dit aanbod ook toegankelijk moet zijn. Per samenwerkingsverband moet ook minimaal één eerstelijnspsycholoog te werk gesteld worden. Zo integreren we het belang van de geestelijke gezondheid voor kinderen en jongeren.

Van **Kind en Gezin en Jongerenwelzijn** verwachten we dat ze hun aanbod gaande van opvoedingsondersteuning (Huizen van het Kind) tot begeleiding van gezinnen (Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning binnen Kind en Gezin, de contextbegeleidingsdiensten binnen Jongerenwelzijn, ...) autisme-vriendelijk profileren. Vaak hebben ouders van kinderen en jongeren met autisme vragen naar ondersteuning en begeleiding die ook zeker vanuit een brede kijk op de context kan geboden worden. Bij de uitwerking van het rapport 2016 'Gerealiseerde instroom en aantal wachtenden voor het aanbod niet rechtstreeks toegankelijke hulp in Vlaanderen' vanuit Agentschap Jongerenwelzijn is Autisme ook meegenomen. Uit het rapport blijkt dat 636 jongeren met autisme ingestroomd zijn tussen 1/06/2016 en 31/12/2016, vnl. binnen het VAPH. Het rapport doet ook uitspraken over het opstartperspectief en de priordruk.

Binnen de **sector van personen met een handicap (VAPH)** kunnen personen met autisme rekenen op verschillende vormen van ondersteuning. Deze ondersteuning kan zowel rechtstreeks toegankelijk zijn, als niet rechtstreeks toegankelijk. Sommige organisaties hebben een specialisatie uitgebouwd naar personen met autisme toe.

Uit een zeer voorzichtige analyse, gebaseerd op de cijfers m.b.t. volwassenen in 2015, blijkt dat uit de totale populatie van mensen met een VAPH-erkenning voor een handicap ongeveer 9% autisme heeft. Bij 60% daarvan werd enkel een diagnose autisme gesteld. Vaak is er dus ook comorbiditeit met andere handicaps, beperkingen of problematieken, zoals psychische problemen of verstandelijke handicaps.

Personen met autisme hebben vaak verschillende ondersteuningsnoden. Het is dan ook de bedoeling dat het aanbod van het VAPH zich daaraan spiegelt. Verscheidene diensten van het VAPH richten zich specifiek naar personen met autisme. Via de wegwijzer van het VAPH kan men op overzichtelijke wijze nagaan welke

diensten rechtstreeks toegankelijke hulp, maar ook ondersteuning via persoonsvolgend budget, aanbieden voor personen met autisme (<https://www.vaph.be/wegwijzer>).

Een belangrijke stap in het bieden van een toereikend aanbod is de invoering van de persoonsvolgende financiering op 1 januari 2017. Met de invoering van de persoonsvolgende financiering wordt de financiering meer vraaggestuurd. De ambitie is om zorggarantie te bieden voor de personen met de grootste ondersteuningsnood. De nadruk ligt op inclusie, vraagsturing en zelfregie. Om dat te realiseren werd ook de ook rechtstreeks toegankelijke hulp stelselmatig uitgebreid. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan een aanbod in het kader van de uitvoering van het strategisch plan autisme. Het basisondersteuningsbudget (300 euro/maand), als eerste trap van de persoonsvolgende financiering, en het persoonlijk assistentiebudget (PAB), als handicapspecifieke ondersteuning voor minderjarigen, bieden heel wat mogelijkheden om inclusieve ondersteuning te organiseren.

Personen kunnen via het persoonsvolgend budget (tweede trap van de persoonsvolgende financiering) toegang krijgen tot de meer intensieve vormen van handicapspecifieke ondersteuning. Met dit budget kan zorg en ondersteuning ingekocht worden binnen het eigen netwerk, bij vrijwilligers, individuele begeleiders, professionele zorgverleners en bij door het VAPH vergunde zorgaanbieders. In een eerste fase is dit persoonsvolgend budget ingevoerd voor volwassenen. Dit type van 'rugzakfinanciering' geeft de persoon met een beperking en zijn omgeving de kans om zelf op zoek te gaan naar gepaste ondersteuning of deze zelf te organiseren. We verwijzen hier onder andere naar GiPSo, een organisatie die initiatiefnemers ondersteunt in het realiseren van kleinschalige woonvormen.

Gezien het groot aantal VAPH-diensten met een aanbod naar mensen met autisme, vaak in combinatie met een andere beperking, is het niet zinvol om in dit actieplan een limitatieve opsomming weer te geven. De financiering van de ondersteuning van het persoonsvolgend budget voor volwassen personen met autisme en hun omgeving zit mee vervat in het uitbreidingsbeleid dat de Vlaamse Regering voor 2017 goedkeurde 117,5 miljoen euro en dat voorzien wordt in 2018 72 miljoen euro en 2019 90,5 miljoen euro. Daarin zit ondersteuning vervat voor iedereen: minderjarigen en meerderjarigen, zowel rechtstreeks als niet rechtstreeks toegankelijk. We hebben binnen de uitbreiding van het rechtstreeks toegankelijke aanbod ook aandacht voor een aanbod in het kader van het Actieplan Autisme. Er zijn verschillende mogelijkheden tot deskundige ondersteuning zonder dat daarvoor procedures hoeven te worden doorlopen. Voor personen met een vermoeden van autisme is er bijvoorbeeld de mogelijkheid om beroep te doen op Diensten Ondersteuningsplan (DOP) die samen met de persoon en zijn context werken aan netwerkversterking en vraagverheldering. Zo maakten er in 2015 ruim 400 personen met autisme gebruik van de diensten van een DOP. We stellen ook vast dat het coachingsaanbod naar mensen met autisme en hun context steeds groeit, wat positief is. We onderzoeken hoe dit coachingsaanbod zich verhoudt ten opzichte van het rechtstreeks toegankelijke hulpaanbod en welke mogelijke linken gelegd kunnen worden naar personeelsvolgende financiering. Kwaliteit en toegankelijkheid van zorg moeten binnen deze oefening centraal staan.

Het VAPH voorziet ook in de tegemoetkoming aan Hulpmiddelen Individuele Materiële Bijstand. Dit aanbod zorgt ervoor dat mensen met een handicap kunnen blijven functioneren in hun vertrouwde sociale omgeving. Indien de participatie van mensen met autisme ernstig belemmerd is, kan men beroep doen op deze tegemoetkoming voor hulpmiddelen. In de hulpmiddelendatabank Vlibank.be vindt men een overzicht en info over de bestaande hulpmiddelen.

Ook binnen de sector van de **Geestelijke Gezondheidszorg** kunnen personen met autisme terecht voor specifieke behandelingen of begeleidingen wanneer er sprake is van een psychische kwetsbaarheid. In het kader van de zesde staatshervorming behoren ondertussen ook de Centra voor Ambulante Revalidatie en enkele psychosociale revalidatiecentra voor minderjarigen met een RIZIV-conventie tot de Vlaamse bevoegdheid. Een aantal van deze laatste conventies richten zich specifiek naar kinderen en jongeren met autisme, zoals o.a. De Appelboom, De Dauw en het Centrum voor Gedragsstoornissen bij Autisme en zware

zorgbehoefendheid (GAUZZ). Ook deze overdracht is een kans om het aanbod van het ambulante, semi-residentieel of residentieel aanbod naar kinderen en jongeren met autisme verder te verfijnen, af te stemmen met andere betrokken partners zoals de CGG, K-diensten, ..., en waar nodig te versterken.

Bijlage 1: Overzicht autisme-specifiek budget 800.000 euro (vanaf 2018, recurrent)

Vlaanderen voorziet, aanvullend aan de financieringen van de bestaande beleidsinitiatieven, een jaarlijks recurrent budget van 800.000 euro voor nieuwe, specifieke acties rond autisme. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de besteding van dit budget in 2018. Op basis van een grondige evaluatie zal, in overleg met de verschillende stakeholders, bekeken worden hoe deze subsidiëring in 2019 best ingezet kan worden.

Wat	Wie	Budget
Voortzetten platform Participate Autisme	Vzw Participate Autisme	130.000 €
Praktijkgericht onderzoek naar practice based interventies	Steunpunt WVG	140.000 €
Inleefsessies	VVA	52.000 €
Regionale samenwerking autisme	Steunpunt WVG	78.540 €
Regionale samenwerking autisme	Via Steunpunt SAM	25.000 €
Gerichte subsidies op basis van resultaten van de regionale samenwerking en de grootste noden zijn in het werkveld		374.460 €
TOTAAL		800.000 €